

Lausunto

08.04.2026

Asia: VN/879/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

HE-luonnos ulkomaalaislainsäädännön muuttamiseksi, VN/879/2025

Voimassa olevan ulkomaalaislain 58 a §:n perusteella työntekijän oleskeluluvalla Suomessa työskentelevän henkilön oleskelulupaa ei peruuteta henkilön jäädessä työttömäksi, mikäli uusi työsuhde solmitaan henkilön taustasta ja työhistoriasta riippuen kolmen tai kuuden kuukauden määräajassa. Mikäli uutta työsuhdetta ei synny, voidaan oleskelulupa peruuttaa ja henkilö karkottaa maasta. Tällä 11.6.2025 voimaan tulleella ulkomaalaislain säännöksellä on toimeenpantu uudistetun yhdistelmälapadirektiivin (EU) 2024/1233 sääntely työntekijän oleskeluluvan peruuttamisesta työttömyyden perusteella.

Nyt lausuttavan esityksen mukaan työttömyysaikaa, jolloin oleskelulupaa ei saa peruuttaa, pidennetään kolmella kuukaudella, mikäli työntekijällä on ollut yhdistelmälapadirektiivissä määritellyt erityistä hyväksikäyttöä osoittavat työolot.

Oleskeluluvan voimassaololla ja vastaavasti sen päättymisellä on merkittävä vaikutus ratkaistaessa oikeus Kelan etuuksiin ja julkiseen terveydenhuoltoon (hoito-oikeus). Tätä yhteyttä avataan seuraavassa.

Suomessa työskentelevän kolmannen maan kansalaisen oikeus Kelan asumisperusteisiin etuuksiin

Asumisperusteisilla etuuksilla tarkoitetaan muun muassa sairausvakuutusetuksia (esim. sairaus- ja vanhempainpäivärahat sekä korvaukset lääkkeistä ja yksityisen terveydenhuollon kustannuksista), lapsilisää, vammaisuuksia, yleistä asumistukea ja kansaneläkettä. Oikeudesta asumisperusteisiin etuuksiin Suomessa asumisen ja työskentelyn perusteella säädetään asumisperusteisesta

sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa säädettyssä laissa (AspSotuL 16/2019), sekä etuuslaeissa. Sairausvakuutetulla voi olla oikeus myös Kelan kuntoutuspalveluihin ja kuntoutusraahan.

Oleskelulupavaatimus

Asiallisen perusteen (Suomessa asuminen tai työskentely) lisäksi oikeus etuuksiin edellyttää kolmannen maan kansalaiselta voimassa olevaa oleskelulupaa tai muuten ulkomaalaislainsäädäntöön perustuvaa laillista työskentelyä ja oleskelua Suomessa (AspSotuL 4 §).

Oikeus etuuksiin asumisen perusteella

Suomeen eri perusteilla tulevan henkilön oikeus Kelan asumisperusteisiin etuuksiin perustuu yleensä vakinaiseen asumiseen Suomessa. Kela arvioi ja ratkaisee muusta kuin EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta Suomeen muuttavan henkilön Suomessa asumisen vakinaisuuden ottamalla huomioon, mitä kotikuntalain (201/1994) 4 §:ssä todetaan ulkomailta tulleen henkilön kotikunnan ja asuinpaikan määräytymisestä. Kela kuitenkin arvioi asumisen vakinaisuuden itsenäisesti, eikä ole sidottu Digi- ja väestötietoviraston tekemään kotikuntaratkaisuun.

Kotikuntalain 4 §:ssä on vakinaista muuttoa ja asumista osoittavina seikkoina todettu mm. vakinainen A-oleskelulupa sekä perheside Suomessa jo asuvaan henkilöön. Tilapäisen B-oleskeluluvan haltijan vakinaista muuttoa ja asumista osoittaa toistaiseksi tai vähintään kahden vuoden määräajalle tehty työsopimus, jolloin työntekijää pidetään Suomessa asuvana jo työskentelyn aloittamisesta lukien. Myös jo toteutunut yhden vuoden oleskelu Suomessa mahdollistaa työntekijän oikeuden etuuksiin Suomessa asuvana.

Oikeus etuuksiin työskentelyn perusteella

Eräisiin Kelan etuuksiin on oikeus myös Suomessa työskentelyn perusteella, vaikka vakinaista asumista koskevat edellytykset eivät täyttyisi. Jos henkilö työskentelee ja ansaitsee vähintään 800,02 euroa kuukaudessa, on hänellä oikeus muun muassa sairausvakuutuksen etuuksiin sekä lapsilisään Suomessa oleskelevista lapsista (AspSotuL 7 §). Toisin sanoen kolmannesta maasta tulevan työntekijän oikeus etuuksiin on rajoitettu, mikäli hänen ei samalla katsota asuvan Suomessa vakinaisesti. Työntekijän rajoitettu oikeus etuuksiin tarkoittaa sitä, että mm. yleiseen asumistukeen ja äitiysavustukseen ei ole oikeutta. Alun perin työntekijänä rajoitetusti oikeuden etuuksiin saanut henkilö voidaan Suomessa oleskelun jatkuessa katsoa vakinaisesti Suomessa asuvaksi haetun etuuden tätä edellyttäessä esimerkiksi ensimmäisen lyhyen määräaikaisen työsopimuksen muuttuessa toistaiseksi voimassa olevaksi.

Työntekijän ns. jälkisuoja

Alun perin työntekijänä rajoitetun oikeuden etuuksiin saaneen henkilön oikeus etuuksiin voi jatkua vielä työskentelyn päättyessä, keskeytyessä tai vähentyessä siten, että kuukausiansiot eivät yllä vähimmäismäärään. Tämä ns. jälkisuojasäännös (AspSotuL 8 §) soveltuu työntekijään, joka on työskennellyt Suomessa vä-hintään kuuden kuukauden ajan ennen olosuhdemuutosta. Kolmannen maan kansalaisen jälkisuojan kesto on sidottu oleskeluluvan voimassaoloon. Toisin sanoen etuuksia voidaan muiden edellytysten täytyessä maksaa niin kauan, kun työntekijän oleskelulupa on voimassa. Työttömäksi jääneen työntekijän oikeus etuuksiin jatkuu jälkisuojan perusteella vain, mikäli tämä on ilmoittautunut työnhakijaksi.

Oikeus perustoimeentulotukeen

Myös Kelan maksaman perustoimeentulotuen edellytyksenä on vakinainen Suomessa oleskelu ja voimassa oleva oleskelupa. Mikäli nämä edellytykset eivät täyty, voidaan toimeentulotukena maksaa henkilön Suomessa oleskelun edelleen jatkuessa tukea ainoastaan välttämättömiin menoihin, kuten ruokaan ja lääkkeisiin.

Ehdotetut ulkomaalaislain muutokset suhteessa etuusoikeuksiin

Voimassa olevan lainsäädännön (Ulkl 58 a §) mukaan työntekijän oleskeluluvan saaneella henkilöllä on työsuhteen päättyessä kolme kuukautta aikaa etsiä uusi työpaikka ilman vaikutusta oleskeluluvan voimassa-oloon. Aika on kuusi kuukautta, mikäli kolmannen maan kansalaisella on ollut työntekijän oleskelulupa vähintään kaksi vuotta. Samoin erityisasiantuntijoilla, EU:n sinisen kortin haltijoilla, kasvuyrittäjillä ja ICT-lain tarkoittamilla johtajilla ja asiantuntijoilla aika on kuusi kuukautta. Ajat ovat enimmäisaikoja, jotka soveltuvat, mikäli myönnettyä lupaa on vielä jäljellä vähintään kolme tai kuusi kuukautta. Työntekijän oleskelulupa voidaan peruuttaa, jos kolmen tai kuuden kuukauden työttömyysjakson aikana ei ole solmittu uutta työsuhdetta. Ulkomaalaislain 58 a § soveltuu ainoastaan henkilöihin, joiden oleskelupa on myönnetty työnteon perusteella. Säännös ei vaikuta henkilöön, jolle on myönnetty oleskelulupa esimerkiksi perhesiteen perusteella.

Kolmannen maan kansalaisen oikeus Kelan etuuksiin Suomessa asumisen tai työskentelyn perusteella edellyttää laillista Suomessa oleskelua, mikä tarkoittaa pääsääntöisesti vaatimusta voimassa olevasta oleskeluluvasta. Nyt ehdotettu muutos pidentää kolmella kuukaudella aikaa, jolloin oleskelulupaa ei voida peruuttaa. Näin on, mikäli työntekijällä on ollut erityistä hyväksikäyttöä osoittavat työolot. Mikäli ehdotettu muutos toteutuu ja oleskeluluvan voimassaolo pidentyy, jatkaa se vastaavasti myös aikaa, jolloin henkilöllä on oleskelulupaedellytyksen puolesta oikeus Kelan etuuksiin. Mikäli työntekijän oleskelupa peruutetaan, päättyy oikeus Kelan etuuksiin oleskelulupaa koskevan Migrin peruuttamisratkaisun ajankohtaan. Merkitystä ei ole sillä, onko Kelan etuuspäätös perustunut Suomessa asumiseen vai työskentelyyn.

Kolmansista maista maahanmuuttodirektiivin perusteella tulevan työntekijän hoito-oikeus

Kun kolmannesta maasta tuleva jonkin ns. maahanmuuttodirektiivin mukaisen oleskeluluvan omaava työntekijä saa oikeuden Suomen julkiseen terveydenhuoltoon, on hoito-oikeus voimassa oleskeluluvan päättymiseen asti. Henkilöllä on oikeus julkisen terveydenhuollon palveluihin asiakasmaksun hinnalla, ja vaikka hänellä ei ole kotikuntaa Suomessa, on oikeus voimassa oleskeluluvan voimassaoloajan. Henkilö saa Kelasta hoito-oikeuspäätöksen ja todistuksen oikeudesta hoitoetuuksiin Suomessa julkista terveydenhuoltoa varten. Jos henkilö on työeläke- ja/tai tapaturma- ja työttömyysvakuutettu, on hänellä oikeus vain julkisen terveydenhuollon palveluihin asiakasmaksun hinnalla Kelan myöntämällä todistuksella.

Vaikka henkilön työsuhde loppuisi oleskeluluvan voimassaolon aikana, eikä hän enää olisi sairausvakuutettu, on hänellä kuitenkin oikeus julkisen terveydenhuollon palveluihin asiakasmaksun hinnalla todistuksella oikeudesta hoitoetuuksiin Suomessa oleskeluluvan voimassaolon ajan. Henkilöllä on oikeus maahanmuuttodirektiivin mukaisen oleskeluluvan perusteella Suomen julkiseen terveydenhuoltoon asiakasmaksulla jälkisuojan aikana samoilla perusteilla kuin työsuhteen voimassaolon ja sairausvakuuttamisen aikana. Jos oleskelulupa ei enää ole voimassa, henkilöllä ei ole oikeutta Suomen julkiseen terveydenhuoltoon asiakasmaksulla oleskeluluvan perusteella. Jos henkilöllä on kotikunta Suomessa, on hänellä oikeus julkisen terveydenhuollon palveluihin asiakasmaksun hinnalla samoin kuin Suomessa vakituisesti asuvilla.

Maininta kansaneläkkeen maksamisesta kolmansiin maihin

Luonnoksen sivuilla 15-16 kerrotaan eläkkeiden maksamisesta ulkomaille. Tekstiin sisältyy lause: "Myös kansaneläkkeen maksu kolmansiin maihin määräytyy eläkkeensaajan kansalaisuudesta riippumatta kaikille samoin tavoin." Lause on virheellinen tai vähintäänkin epätarkka. Kansaneläkkeenä maksettavaa vanhuuseläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä ei makseta ulkomaille 1.2.2025 lukien, poikkeuksena eräät maat, joiden kanssa Suomella on kahdenvälinen sosiaaliturvasopimus.

Yksikön päällikkö

Mia Helle

Keskuksen päällikkö Suvi Rasimus

Klemola Antti
Kansaneläkelaitos